

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 14.06.2002
KOM(2002) 315 lopullinen

KOMISSION KERTOMUS

**Euroopan komission välikertomus Leonardo da Vinci -toimintaohjelman toisen vaiheen
(2000–2006) käytännön toteuttamisen käynnistämisestä**

KOMISSION KERTOMUS

Euroopan komission välikertomus Leonardo da Vinci -toimintaohjelman toisen vaiheen (2000–2006) käytännön toteuttamisen käynnistämisestä

SISÄLLYSLUETTELO

1.	Leonardo I:stä Leonardo II:een.....	3
2.	Strategiset puitteet	3
2.1	Yleisstrategia.....	3
2.2	Eri politiikanalojen keskinäinen täydentävyys.....	5
3.	Hallinnon organisointi ja sovellettavat menettelyt.....	6
3.1	Hallinnon organisointi	6
3.2	Ohjelman hallinnon toiminta	7
4.	Toiminta vuosina 2000 ja 2001.....	9
4.1	Menettely A: Liikkuvuusprojektit.....	9
4.2	Menettely B: pilottihankkeet, kielitaitohankkeet ja valtioiden rajat ylittävät hankkeet	11
4.3	Menettely C: viiteaineisto, temaattiset toimet ja yhteistoimet.....	13
4.4	Euroguidance-verkko	14
4.5	Osallistuminen projekteihin ja niiden kohdentaminen	14
4.5.1	Yritysten ja erityisesti pk-yritysten osallistuminen.....	14
4.5.2	Sukupuolten yhtäläiset mahdollisuudet.....	15
4.5.3	Ehdokasmaiden osallistuminen.....	17
5.	Projektien jatkotoimet	17
5.1	Nykyisten projektien seuranta.....	17
5.2	Leonardo da Vinci -projektien tulosten levittäminen.....	18
5.3	Leonardo da Vinci -projektien tulosten vaikuttavuus	19
6.	Loppupäätelmät ja tulevat toimet	19

Liitteet

Johdanto

Leonardo da Vinci on yhteisön toimintaohjelma, jolla pannaan täytäntöön ammatillisen koulutuksen politiikkaa Euroopassa. Tarkoituksena on kehittää ammattikoulutusjärjestelmien ja -käytäntöjen laatua, innovatiivisuutta ja eurooppalaista ulottuvuutta. Ohjelma on keskeinen väline elinikäisen oppimisen toteuttamisessa Euroopassa.

Ohjelman suuren merkityksen vuoksi kaikki siihen liittyvät osapuolet sopivat, että ohjelman täytäntöönpanosuunnitelmia tarkastellaan varhaisessa vaiheessa. Ohjelmasta vuonna 1999 tehdyn neuvoston päätöksen 13 artiklan 5 kohdassa pyydetään komissiota toimittamaan Euroopan parlamentille, neuvostolle, talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle ensimmäinen välikertomus ohjelman alustavasta toiminnallisesta toteutuksesta viimeistään 30. kesäkuuta 2002. Käsillä oleva asiakirja on tuo välikertomus.

Kertomusta varten on analysoitu ohjelman osallistujien toimia ohjelmakauden kahden ensimmäisen vuoden aikana. Kyse on siis **toimintakertomuksesta**, eikä siinä tehdä arviota toimien tehokkuudesta tai vaikutuksista, sillä se olisi tässä vaiheessa ohjelmakautta liian varhaista. Kertomus tarjoaa pikemminkin **perustan ohjelman tulevalle arvioinnille**. Siinä hyödynnetään komission sisäisiä lähteitä ja joidenkin osallistujamaiden toimittamaa aineistoa.

1. LEONARDO I:STÄ LEONARDO II: EEN

Leonardo da Vinci -ohjelman kakkosvaihe perustuu ykkös vaiheen (1995–1999) kokemuksiin. Kakkosvaiheen perustamisen yhteydessä voitiin **korjata monia** aiempia **rakenteellisia heikkouksia**:

- Ohjelman tavoitteiden määrää laskettiin 19:stä kolmeen.
- Ohjelman toimenpiteitä vähennettiin 23:sta viiteen.
- Viidestä toimenpiteestä kaksi asetettiin selvästi etusijalle: liikkuvuus (39 % budjetista) ja pilottihankkeet (36 % budjetista).
- Ohjelman kokonaisbudjettia on kasvatettu: kaudella 1995–1999 se oli 620 miljoonaa euroa ja kaudella 2000–2006 se on 1 150 miljoonaa euroa.
- Ohjelmasta rahoitetaan entistä harvempia mutta vaikutusmahdollisuuksiltaan painavampia hankkeita.
- Ehdotuspyynnöt ovat nyt voimassa useita vuosia (eivätkä vain yhtä), millä halutaan lisätä luotettavuutta ja ennustettavuutta mahdollisten osallistujien silmissä.
- Käyttöön otettiin kaksivaiheinen hakumenettely, jossa toimitetaan ensin alustava ja sitten lopullinen ehdotus. Näin haluttiin tehdä prosessista hakijalle helpompi ja avoimempi.

2. STRATEGISET PUITTEET

2.1 Yleisstrategia

Leonardo da Vinci -ohjelmalla edistetään yhteistyötä yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen alalla ja pyritään tukemaan elinikäistä oppimista. Ohjelman yleisen

kohdentamisen ja rakenteen pohjana on **perustamissopimuksen 150 artikla**, joka on ohjelman kakkosvaiheesta tehdyn päätöksen pääasiallinen oikeusperusta. Artiklassa annetaan Euroopan yhteisölle tehtävä toteuttaa ammatillista koulutusta koskevaa politiikkaa, joka tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimia, pitäen täysin arvossa jäsenvaltioiden vastuuta ammatillisen koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä.

Leonardo da Vinci -ohjelmalla on kolme päätavoitetta:

1. Parannetaan ammatillisessa peruskoulutuksessa olevien ihmisten, erityisesti nuorten, taitoja ja osaamista.
2. Parannetaan ammatillisen jatko- ja täydennyskoulutuksen laatua ja helpotetaan siihen pääsyä.
3. Edistetään ja vahvistetaan ammatillisen koulutuksen osuutta innovointiprosessissa.

Lisätäkseen tavoitteiden toimivuutta ehdotusten jättämisen kannalta komissio asetti yhteistyössä ohjelmakomitean kanssa ensimmäiselle ehdotuspyynnölle seuraavat kuusi prioriteettia:

- **Prioriteetti 1 – Työllistettävyyys**
- **Prioriteetti 2 – Koulutuslaitosten ja yritysten kumppanuus**
- **Prioriteetti 3 – Työmarkkinoilla epäedullisessa asemassa olevien integroiminen yhteiskuntaan**
- **Prioriteetti 4 – Mukautumiskyky ja yrittäjäyys**
- **Prioriteetti 5 – Tieto- ja viestintätekniikka**
- **Prioriteetti 6 – Ammattipätevyysien avoimuus.**

Toisin kuin ohjelman ensimmäisessä vaiheessa nyt kakkosvaiheessa asetetaan **elinikäinen oppiminen** selkeästi kattavaksi tavoitteeksi. Ohjelma on suunnattu **kaikenikäisille ja kaikkia ammattialoja** edustaville ammattikoulutuksessa oleville ihmisille. Siinä pyritään rakentamaan yhteyksiä ammattikoulutuksen ja muiden siihen liittyvien alojen välille esimerkiksi yleissivistävän koulutuksen ja nuorisovaltuuden ohjelmien kanssa yhteisillä toimenpiteillä.

Valtioiden ja hallitusten päämiehet vahvistivat **maaliskuussa 2000 Lissabonissa pidetyssä Eurooppa-neuvoston kokouksessa**, että elinikäinen oppiminen on olennainen osa pyrkimystä tehdä Euroopasta maailman kilpailukykyisin ja dynaamisin tietoon perustuva yhteiskunta. Järjestettyään koko Euroopan laajuisen kuulemiskierroksen, johon osallistui 12 000 asiantuntijaa ja kansalaista, komissio antoi marraskuussa 2001 tiedonannon eurooppalaisen elinikäisen oppimisen alueen toteuttamisesta (KOM(2001) 678 lopullinen). Siinä komissio määritteli kuusi ensisijaista toimea toteutettaviksi kaikilla toiminnan tasoilla. Tiedonannossa luotiin lisäksi strategiset puitteet yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen kehittämiselle Euroopassa ja määriteltiin keskeiset rakenneosat johdonmukaisille ja kattaville, jäsenvaltioiden tasolla toteutettaville elinikäisen oppimisen strategioille.

Vastaisuudessa elinikäinen oppiminen on ohjenuorana kaikille ohjelman yhteydessä toteutettaville toimille. Komissio käyttää ohjelmaa keskeisenä välineenä elinikäisen

oppimisen strategiansa toteuttamisessa. Komissio ja ohjelman komitea päättivät käyttää eurooppalaisen elinikäisen oppimisen alueen toteuttamisesta annetun komission tiedonannon (KOM(2001) 678 lopullinen) kuudesta ensisijaisesta toimesta kolmea vuosien 2003 ja 2004 ehdotuspyynnöissä, koska niiden päätarkoituksena on tukea ohjelman täytäntöönpanoa Euroopan tasolla. Kaikkien ohjelman yhteydessä tehtävien ehdotusten on siis liityttävä johonkin seuraavista prioriteeteista:

- **Oppimisen arvottaminen.** Ehdotukset voivat liittyä virallisen koulutusjärjestelmän ulkopuolella tai arkiympäristössä tapahtuvan oppimisen määrittämiseen, arvioimiseen ja tunnustamiseen taikka muodollisten todistusten siirrettävyyteen ja keskinäiseen tunnustamiseen.
- **Uudenlaiset oppimis- ja opettamismuodot sekä perustaidot ammatillisessa koulutuksessa.** Ehdotusten aiheena voi olla esim. uudenlaisten oppimismenetelmien kehittäminen perustaitojen parantamiseen. Perustaitoja ovat mm. perinteiset taidot (kuten oppimaan oppiminen), uudet taidot (kuten tietotekniset taidot) sekä liikkuvuutta tukevat taidot (kuten kielitaito).
- **Ohjaus ja neuvonta.** Ehdotuksilla voidaan pyrkiä parantamaan ohjaus- ja neuvontatoiminnan eurooppalaista ulottuvuutta vaihtamalla kokemuksia ja tietoja vaatimuksista.

Prioriteettien väheneminen kuudesta kolmeen sulavoittaa ja selkeyttää ohjelmaa, mikä on osallistujien kannalta hyvä asia. Tarkoituksena ei ole korvata kolmea jo asetettua ohjelmatarvetta vaan tehdä niistä toimivia elinikäisen oppimisen kannalta. Rationalisointi on ohjelmalle hyväksi, sillä sen mahdollisuudet vaikutusten ja eurooppalaisen lisäarvon aikaansaamiseen paranevat.

2.2 Eri politiikanalojen keskinäinen täydentävyys

Ohjelman ensimmäisen vaiheen (1995–1999) yhdeksi heikkoudeksi on tunnustettu sen ja muiden politiikanalojen keskinäisen täydentävyyden puute. Siksi komissio on muotoillut entistä strategisemman ja systemaattisemman toimintamallin, jolla varmistetaan Leonardon ja yhteisön muiden ohjelmien yhteistyö. Konkreettinen tulos yhteistyöstä on se, että Leonardo da Vinci pääsee näkyvämpään asemaan myös komission muiden yksiköiden politiikan muotoilussa.

Elinikäinen oppiminen on otettu huomioon ehdotuksessa EU:n kuudenneksi tutkimuksen puiteohjelmaksi (2002–2006): siinä elinikäinen oppiminen on yksi tutkimustyön ensisijaiseen aihealueeseen *Kansalaiset ja hallinto osaamisyhteiskunnassa* liittyvistä **tutkimusprioriteeteista**. Tämä lisää Leonardo da Vincin ja uuden tutkimusohjelman täydentävyyttä niin strategisella kuin projektienkin tasolla.

Ratkaisevaa on, että Leonardo da Vinci ja toisaalta sekä **Euroopan työllisyysstrategia** että **Euroopan sosiaalirahasto ESR** täydentävät toisiaan, sillä jälkimmäiset vaikuttavat kumpikin henkilöresurssien kehittämiseen Euroopassa. Ohjelmakomitealle marraskuussa 2001 toimittamassaan asiakirjassa komissio hahmotteli yleisen toimintamallin ja ehdotti eräitä konkreettisia toimia, joilla parannetaan Leonardo da Vincin ja ESR:n keskinäistä täydentävyyttä. Tarkoituksena on vähentää mahdollista päällekkäistä rahoittamista ja tarjota lisämahdollisuuksia hyödyntää Leonardo da Vincin tuloksia ESR:n täytäntöönpanossa. Sama asiakirja esitettiin myös ESR:n komitealle, joka käsittelee sitä maaliskuussa 2002.

Komission välittömiin toimiin kuuluu yhteistyön vahvistaminen ohjelmaan liittyvillä politiikanaloilla, kuten elinikäisestä oppimisesta annetussa tiedonannossa ilmoitettiin.

3. HALLINNON ORGANISOINTI JA SOVELLETTAVAT MENETTELYT

Ensimmäisen ohjelmavaiheen (1995–1999) loppuraportissa tunnustettiin ohjelman merkittäväksi heikkoudeksi sen hallinto. Tilanteen korjaamiseksi komissio vahvistaa kansallisten elinten eli ohjelman kansallisten toimistojen roolia, kuten neuvoston päätöksen 5 artiklassa ja liitteessä III todetaan. Kansallisten toimistojen tehtäväkenttä on laaja: niillä on merkittävä rooli projektien koko elinkaaren ajan neuvonnasta projektien valintaan ja seurantaan ja aina projektin viimeisen maksuosuuden maksamiseen saakka.

3.1 Hallinnon organisointi

Ohjelman hallinnossa on komission, kansallisten viranomaisten ja kansallisten toimistojen **kolmikantasuhde** vahvistanut osapuolten yhteistyökumppanuutta. Jäsenvaltioiden kanssa käymiensä keskustelujen perusteella komissio teki päätöksen kansallisiin toimistoihin liittyvistä jäsenvaltioiden ja komission velvollisuuksia koskevista säännöksistä (C(2000) 402 lopullinen, 18.2.2000). Näin varmistettiin, että laaditaan selkeät yhteisön ohjeet ja säännöt ja määritellään täsmälliset ja selkeät velvollisuudet.

- **Euroopan komission** tehtävät

Komissio vastaa ohjelman toteuttamisen varmistamisesta neuvoston päätöksen mukaisesti.

Jotta tehtävä voitaisiin suorittaa tehokkaasti, asiasta vastaavan **komission yksikön** sisäistä **organisaatiota on muokattu** ohjelman toteuttamisen tarpeisiin.

Komissio teki avoimen tarjouskilpailun perusteella sopimuksen teknistä apua antavan toimiston kanssa. Toisin kuin ohjelman ensimmäisessä vaiheessa tämä toimisto palvelee sekä Leonardo da Vinci-, Sokrates- että Nuoriso-ohjelmaa. Teknisen avun järjestämistä yhteisön tasolla on näin onnistuttu rationalisoimaan. Teknisen avun toimisto suorittaa organisatorisia ja sihteerintehtäviä ehdotusten arvioinnin yhteydessä sekä eräisiin ohjelman sujumisen kannalta yhteisön tasolla tarpeellisiin toimiin (projektien seurantaan, kokousten järjestämiseen, sopimusten valmisteluihin jne.) liittyviä tukitehtäviä.

- **Leonardo da Vinci -komitean** tehtävät

Ohjelman komitea avustaa komissiota ohjelman toteuttamisessa. Siinä on kaksi jäsentä **kustakin jäsenvaltiosta**, ja sen puheenjohtajana toimii komission edustaja. Kokouksissa ovat läsnä myös ohjelmaan osallistuvien **ehdokasmaiden** edustajat. Kansallisen ja Euroopan tason **työmarkkinaosapuolten** edustajat osallistuvat komitean toimintaan tarkkailijoina.

Komitea **osallistuu** entiseen tapaan **täysimääräisesti ohjelman toteuttamiseen liittyvien päätösten tekemiseen**.

Neuvoston ns. komitologiapäätöstä (1999/468/EY) ja Euroopan parlamentin kanssa tehtyä sopimusta tiukasti noudattaen on **parlamentille** vuoden 2001 puolivälistä **ilmoitettu** kaikista Leonardo da Vinci -ohjelman hallintoon liittyvistä toimista. Kaikki komission ohjelmakomitealle esittämät asiakirjat on toimitettu Euroopan parlamentille, ja parlamentille on varattu neljä viikkoa aikaa tarkastella komitean lausuntoa ennen kuin komissio tekee asiasta päätöksen.

- **Kansallisten viranomaisten tehtävät**

Ohjelman hallintoa on hajautettu entisestään, mikä on vahvistanut kansallisten viranomaisten roolia ohjelman ensimmäisestä vaiheesta.

Helmikuun 18. päivänä 2000 tehdyn komission päätöksen [C(2000) 402 lopullinen] mukaisesti kansalliset viranomaiset vastaavat toimivaltansa rajoissa ohjelman tavoitteiden saavuttamisen edellyttämästä koordinoinnista, integroidusta hallinnosta ja seurannasta. Ne ottavat toimintaan mukaan kaikki ammatillisen koulutuksen parissa toimivat tahot. Viranomaiset varmistavat lisäksi, että ohjelmasta annetaan tietoa kansalaisille, ja pyrkivät poistamaan esteet ohjelmaan osallistumiselta. Yleisesti ottaen ne siis tarvittavin toimin varmistavat ohjelman sujuvan toteuttamisen omassa maassaan.

- **Kansallisten toimistojen tehtävät**

Hajautetun hallintomallin mukaisesti **kansalliset toimistot hallinnoivat noin 83:a prosenttia ohjelman talousarviosta**. Varsinaisten hallintotoimien lisäksi toimistot vastaavat seuraavista:

- tarjouspyyntöjen organisointi ja niistä tiedottaminen
- menettelyihin A ja B kuuluvien ehdotusten arvioinnin sekä menettelyyn A kuuluvien projektien valinnan järjestäminen
- projektien vetäjien kanssa tehtävien, ohjelman hajautettuja toimintoja koskevien taloudellisten sopimusten laatiminen, lähettäminen, seuranta, valvonta ja rahaliikenne
- ohjelman osallistujille suunnattu tiedotus ja neuvonta sekä projektien tulosten levittäminen.

3.2 Ohjelman hallinnon toiminta

Ohjelman kakkosvaiheen toteuttamisessa on keskitytty **hallinnon rakenteiden keventämiseen sekä menettelyjen yksinkertaistamiseen ja nopeuttamiseen**. Kansallisessa loppuarvioinnissa ja ensimmäisestä ohjelmavaiheesta (1995–1999) tehdyssä ulkopuolisessa arvioinnissa havaittiin, että monimutkaiset hallintomenettelyt olivat haitanneet ohjelman toimintaa. Komissio vahvisti tämän ykkös vaiheen loppuraportissaan ja ehdotti useita toimenpiteitä menettelyjen parantamiseksi.

- Hallinnon eri elinten vuorovaikutus

Siirryttäessä ohjelman ensimmäisestä vaiheesta toiseen komissio ja jäsenvaltioiden viranomaiset rakensivat yhdessä tarvittavan hallinto-organisaation. Jäsenvaltiot valitsivat maalleen sopivat hallintoelimet ja kertoivat yleisölle ohjelmasta. Komissio ja ohjelman komitea julkaisivat ehdotuspyynnön kuusine prioriteetteineen. Lisäksi ne huolehtivat, että projektien vetäjille tarkoitetut ohjeet sekä ohjelman esittely Internetissä olivat selkeitä.

Ohjelman toteuttaminen riippuu suurelta osin juuri **kansallisten toimistojen** toimivuudesta. Kansallinen toimisto perustettiin vuoden 2000 alkupuoliskolla kaikkiin osallistujamaihin. Toimistojen nimeämisestä vastasivat maiden viranomaiset. Toimistot toimivat sopimussuhteessa komissioon. Kaikki toimistot ennätettiin perustaa niin, että vuoden 2000 ensimmäinen hakukierros voitiin järjestää sujuvasti.

Sekä komissio että jäsenvaltioiden viranomaiset seuraavat tarkasti **kansallisten toimistojen** toimintaa. Viranomaiset tekevät toimistoissa tarkastuksia, ja komissio järjestää niiden

edustajien kanssa Brysselissä säännöllisiä tapaamisia, joissa käsitellään kaikkia koskevia hallinnollisia seikkoja. Komission työntekijät vierailevat toimistoissa säännöllisesti ja valvovat niiden toimintaa. Kansallisten toimistojen seurantaan käytetään myös tarkastuksia.

Kansallisia toimistoja koskevien säännösten kahden ensimmäisen toimeenpanovuoden aikana toimistot saivat **asteittain lisää toimivaltaa** ohjelman laadullisessa ja rahoitushallinnossa. Palaute on ollut pääosin positiivista – erityisesti siinä suhteessa, kuinka johdonmukaista toimistojen toiminta on yhteisön ohjeisiin nähden. Ne harvat ongelmat, joita näiden uusien elinten yhteydessä havaittiin, eivät vaikuta ohjelman yleiseen hallintoon. Huomattakoon lisäksi, että yksi etu hallinnon järjestämisestä kansallisten toimistojen verkon kautta on se, ettei yksittäisessä maassa kohdattava ongelma vaikuta kielteisesti toiminnan vetäjiin tai edunsaajiin muissa osallistujamaissa.

Jäsenvaltioiden viranomaiset antoivat velvoitteensa mukaisesti kansalaisille tietoa ohjelmasta heti alusta lähtien: alkuvuodesta 2000 järjestetyillä käynnistystapahtumilla ohjelma tehtiin tutuksi potentiaalisille kohderyhmille. Nämä yhteisön osarahoittamat tapahtumat houkuttelivat laajan ja asian kannalta merkittävän yleisön.

Vuonna 2002 olisi tehtävä **syvälinen arviointi** kansallisia toimistoja koskevien säännösten toimeenpanosta. Arviointi pitäisi tehdä koordinoitusti Leonardo da Vinci-, Sokrates- ja Nuoriso-ohjelmien välillä, kuten niitä koskevissa komission päätöksissä todetaan.

- Hallinnon aiheuttamat kustannukset

Leonardo da Vinci -ohjelman budjettiin kuuluvat ohjelman **hallintokulut** koostuvat **kansallisten toimistojen** toimintaan annettavasta osarahoituksesta ja teknisestä avusta syntyvistä komission **hallintomenoista**. Menot jakautuivat seuraavasti:

Varainhoito- vuosi	EU:n avustus kansallisille toimistoille (% kokonaisbudjetista)	EU:n menot teknisestä avusta EU:n tasolla (% kokonaisbudjetista)	Yhteensä
2000	11 010 995 euroa (6,4)	4 418 588 euroa (2,6)	15 429 583 euroa (9,0)
2001	11 269 948 euroa (6,4)	3 321 073 euroa (1,9)	14 591 021 euroa (8,3)
Yhteensä	22 280 943 euroa (6,4)	7 739 661 euroa (2,2)	30 020 604 euroa (8,6)

8,6 prosentin osuudella kokonaismenoista hallinto on tehokkaampaa kuin ohjelman ensimmäisessä vaiheessa (1995–1999), jolloin osuus oli 10,0 prosenttia.

- Suoritukset projekteille

Ohjelman ensimmäisen vaiheen keskeisiä ohjelmia olivat suhteettoman pitkät viipeet **suoritusten maksamisessa projekteille**. Komissio vahvisti asian loppuraportissaan ohjelman ensimmäisestä vaiheesta ja on ryhtynyt lukuisiin toimiin tilanteen korjaamiseksi.

Kun **ohjelman hallinto on nyt hajautettu**, kansalliset toimistot maksavat suoritukset suoraan projektien vetäjille. Toisin kuin ensimmäisen vaiheen keskitetty hallinto kansalliset toimistot ovat lähellä projekteja, ja niillä on **joustonvaraa** maksujen hoitamisessa.

Lisäksi komissio on sisäisen uudistamisensa mukaisesti hajauttanut rahoitushallintoaan ohjelman niiden osien kohdalla, joiden hallinnosta komissio huolehtii suoraan. Maksut hoidetaan niissä yksiköissä, jotka suoraan vastaavat ohjelman hallinnoinnista.

- **Menettelyjen yksinkertaistaminen**

Menettelyjen yksinkertaistaminen ja nopeuttaminen käyttäjien palvelemiseksi on ollut keskeinen pyrkimys ohjelman kahtena ensimmäisenä vuotena. Komissio on yhdessä ohjelman komitean kanssa ryhtynyt kansallisten toimistojen ja projektien vetäjien antaman palautteen pohjalta seuraavassa esitettäviin toimiin.

Hakijoihin sovellettavat muodolliset kelpoisuuskriteerit rationalisoitiin jo vuonna 2000. Osa vähemmän tärkeistä kriteereistä on poistettu selkeyden nimissä.

Komissio lyhensi hakulomakkeita kolmanneksen ohjelman ensimmäisen vaiheen (1995–1999) lomakkeiden pituudesta. Myös rahoitus- ja hallinto-opasta kevennettiin huomattavasti ykkösvaiheesta. Projekteilta edellytettävät tiedot on karsittu vain välttämättömiin.

Jäsenvaltioiden viranomaisten nimeämistä asiantuntijoista koostuvan ryhmän avustuksella komissio tarkasteli perusteellisesti kaikkia projektin koko elinkaaren aikana käytettäviä raportointi- ja arviointiasiakirjoja. Niitä yksinkertaistettiin ja kevennettiin.

Väli- ja loppuraporttien arviointiin laadittiin vakiomuotoiset lomakkeet, jotka toimitettiin kaikille kansallisille toimistoille. Näin varmistetaan, että projektien seuranta tehdään yhtenäisellä ja järkevällä tavalla haittaamatta projektien toteuttamista turhalla työaakalla.

Keskeisenä huolenaiheena on ollut **lyhentää aikaa projektiehdotuksen jättämisestä lopullisten valintojen tekemiseen**. Neuvoston päätöksessä asetettiin valintamenettelyn enimmäiskestoksi yhdeksän kuukautta. Tätä nykyä hakemusten käsittelyyn ja valintaan kuluu keskimäärin seitsemän kuukautta. Liikkuvuusprojektien kohdalla valinta pystytään tekemään jopa keskimäärin kolmessa kuukaudessa.

4. TOIMINTA VUOSINA 2000 JA 2001

Liitteissä 1 ja 2 luodaan katsaus ohjelman puitteissa toteutettuihin toimiin panoksina (budjetin jälkikäteistarkastelu) ja tuotoksina (liikkuvuustoimiin osallistujien ja projektien määrä, rahoituksen jakautuminen osallistujamaittain).

4.1 Menettely A: Liikkuvuusprojektit

Liikkuvuustoimenpiteen yleistavoitteena on antaa ammatillista koulutusta suorittaville taloudelliset mahdollisuudet hankkia opiskelu- tai työkokemusta ulkomailla liikkuvuusprojektin kautta. Toimenpide on **ohjelman merkittävin yksittäinen osa**: liikkuvuusprojekteihin on varattu 39 prosenttia ohjelman kokonaisbudjetista. Kunkin projektin piiriin kuuluu joukko liikkuvuustoimintaan osallistuvia henkilöitä samasta kohderyhmästä.

Menettely on **hajautettu**: maat huolehtivat sen hallinnosta kansallisten toimistojensa avulla. Yleinen valvonta hoidetaan ja yksityiskohtaiset ohjeet laaditaan kuitenkin edelleen yhteisön tasolla komission, jäsenvaltioiden ja ohjelmakomitean yhteistyönä. Organisaatiot (eivätkä siis yksityishenkilöt) toimittavat liikkuvuusprojekti-ehdotuksensa yhteisön ehdotuspyynnössä määriteltyjen sääntöjen mukaisesti suoraan projektin vetäjän maan kansalliselle toimistolle. Toimisto huolehtii projektien valinnasta jäsenvaltionsa puolesta yhteisön tasolla määriteltyjen ohjeiden mukaisesti.

Päätöksen mukaisesti komissio jakaa kullekin osallistujamaalle **vuosittaisen kokonaistuen** tiettyjen kriteerien perusteella. Ohjelmakomitea on komission aloitteesta päättänyt kriteerien soveltamisohjeista. Käytössä on nyt **luotettava ja yhteisesti sovittu perusta** käytettäväksi tuen jakamisessa kullekin maalle.

Tarkasteltavana kaksivuotiskautena ohjelmasta myönnettiin EU:n varoja yhteensä **141,2 miljoonaa euroa. Kaikkiaan on valittu tuettaviksi noin 4 800 projektia, joiden yhteydessä osallistujille on myönnetty 75 500 avustusta** ulkomaanopiskelua tai -työskentelyä varten. Yksittäisiä avustuksia kuvaavat luvut voidaan jaotella seuraavasti:

- noin 35 500 avustusta **ammattillista peruskoulutusta suorittaville** (tavallisesti 3 viikosta 9 kuukauteen kestävä opiskelu tai työskentely ulkomaisessa koulutuslaitoksessa tai yrityksessä)
- noin 15 400 avustusta **opiskelijoille** (3–12 kuukauden työskentely ulkomaisessa yrityksessä)
- noin 14 000 avustusta **nuorille työntekijöille ja vastavalmistuneille** (2–12 kuukauden opiskelu tai työskentely ulkomaisessa koulutuslaitoksessa tai yrityksessä)
- noin 10 600 avustusta **koulutusalan henkilöstölle** (henkilöstöpäälliköiden, koulutussuunnittelijoiden, kouluttajien ja opinto-ohjaajien sekä kielitaitoon liittyvissä tehtävissä työskentelevien kouluttajien ja ohjaajien 1–6 viikkoa kestävät kansainväliset vaihdot). Tässä kohderyhmässä ehdokasmaat olivat hyvin edustettuina.

Leonardo da Vinci on **ainoa Euroopan yhteisön ohjelma**, joka tarjoaa juuri näille kohderyhmille mahdollisuuden ulkomaanjaksoon. Todettakoon vielä, että ohjelmaan osallistuu peräti 30 maata (15 EU-maata, 3 ETA-maata ja 12 ehdokasmaata).

- **Liikkuvuustoimenpiteet olivat erityisen suosittuja** kansalaisten keskuudessa. Joissakin maissa kansalliset toimistot saivat hakemuksia kolminkertaisen määrän käytettävissä oleviin varoihin nähden. Saadakseen kysynnän ja tarjonnan vastaamaan paremmin toisiaan komissio päätti yhdessä ohjelman komitean kanssa lisätä liikkuvuustoimiin vuonna 2001 varattavia määrärahoja 3,6 prosentilla vuoteen 2000 verrattuna. Näiden kahden ensimmäisen toimintavuoden aikana ohjelmasta voitiin vuosittain antaa rahoitusta noin 37 750 tuensaaajalle, mikä merkitsee yli 45 prosentin lisäystä ohjelman ykkösvaiheesta.

Toiminnan saaman suosion pohjalta komissio on päättänyt yhdessä ohjelman hallintoelinten kanssa antaa **entistä enemmän painoa ulkomaanjaksojen laadulle**. Laatuja parannetaan mm. Europass-todistuksella, joka otettiin käyttöön tammikuussa 2000. Europass on keskeinen osa vuorottelu- ja erityisesti oppisopimuskoulutusta koskevien eurooppalaisten koulutusjaksojen edistämisestä tehtyä neuvoston päätöstä. **Europass-todistus ja Leonardo da Vinci ovat kytköksissä** monella tapaa:

- Europass-idea on peräisin erästä Leonardo da Vinci -projektista.
- **Leonardo teki Europass-aloitetta osaltaan tunnetuksi**, kun Leonardo-avustusten saajille myönnettiin Europass-todistus. Vuosina 2000–2001 sangeen moni eurooppalaisista koulutusjaksoista järjestettiin Leonardo da Vincin piirissä, joskin ohjelman painoarvo vaihteli huomattavasti maasta toiseen. Tätä selittää osittain se, että monet kansallisista Europass-yhteyspisteistä ovat myös maansa Leonardo-toimistoja.
- Europassin käyttö **parantaa** Leonardo da Vinci -ohjelman osallistujien ulkomaanjaksojen **laatua**. Europass on todistus konkreettisista saavutuksista ulkomailla suoritettun opiskelu- tai työskentelyjakson aikana.

Vuosia 2003–2004 koskevissa seuraavissa ehdotuspyynnöissä komissio suosittelee vahvasti yksittäisten ulkomaanjaksojen kirjaamista joko Europass-todistukseen tai muihin ulkomaankokemuksesta annettaviin todistuksiin tai ne tunnustaviin asiakirjoihin.

4.2 Menettely B: pilottihankkeet, kielitaitohankkeet ja valtioiden rajat ylittävät verkot

Menettely on ”**puolittain**” **hajaautettu** ja koostuu kaksivaiheisesta valintamenettelystä, jossa osallistujamaat arvioivat ja valitsevat alustavat ehdotukset ja komissio riippumattomien asiantuntijoiden avustuksella arvioi lopulliset ehdotukset ja asettaa ne järjestykseen. Kukin maa ja komissio keskustelevat arviointien tuloksista, minkä jälkeen komissio vahvistaa lopulliset valinnat. Menettelyä sovelletaan seuraaviin:

• Pilottihankkeet

Pilottihankkeet muodostavat **ohjelman toiseksi suurimman osan**: niiden osuus kokonaisbudjetista on 36 prosenttia. Ohjelmasta tuetaan ammattikoulutukseen liittyvän uuden tiedon laatimiseen tai levittämiseen tähtäävien kansainvälisten pilottihankkeiden suunnittelua, kehittämistä, testausta ja arviointia. Yhteisöltä voi saada enintään kolmeksi vuodeksi tukea, jonka suuruus on enintään 75 prosenttia projektin tukikelpoisista kustannuksista ja enintään 200 000 euroa vuotta ja projektia kohti.

Jotta projekteista saataisiin Euroopan tason lisäarvoa, niiden on **aina oltava kansainvälisiä**: kaikissa projekteissa on oltava yhteisen tavoitteen puolesta työskenteleviä kumppaneita vähintään kolmesta osallistujamaasta. Projektien keskimääräinen kesto on kolme vuotta.

Vuosina 2000–2001 valittiin tuettavaksi **373 pilottihanketta**. Myös tämä toiminta on ollut hyvin suosittua, minkä vuoksi komissio päätti yhteistyössä ohjelman komitean kanssa lisätä sen määrärahoja 8 prosentilla.

Valintavuosi	Valittuja projekteja	EU-tuki yhteensä (milj. euroa)	Projektikohtainen keskimääräinen EU- tuki euroina
2000	174	59,6	353 000
2001	199	64,4	331 000

Leonardo I:n pilottiprojektit 1995– 1999, keskimäärin vuodessa	514	62,0	120 000
---	-----	------	---------

Ohjelman koko ensimmäisen vaiheen aikana rahoitettiin vuosittain keskimäärin 514:ää nyt puheena olevia projekteja vastaavaa pilottihanketta (2 569 hanketta vuosina 1995–1999). Keskimääräinen projektikohtainen tuki oli 120 000 euroa (EU-rahoitus oli vuosina 1995–1999 yhteensä 310,06 miljoonaa euroa). Leonardo da Vinci -ohjelman kakkosvaiheessa on siis tehty käytännössä se, mitä vaiheen alussa kaavailtiin, eli annettu suurempaa rahoitusta harvemmalle hankkeelle. Tästä saatavat edut ovat selvät: **pienempää projektimäärää** on helpompi hallinnoida, ja – mikä tärkeämpää – suuremmat projektit ovat todennäköisesti suurempia myös vaikutuksiltaan.

• Kielitaitohankkeet

Kielitaitohankkeitten pääaiheet ovat kieli- ja viestintätaidon mittaaminen, opiskelu- ja harjoitteluvälineet sekä tiedottaminen. Vuosina 2000–2001 **projekteja valittiin 45 ja EU-tukea myönnettiin yhteensä noin 13,6 miljoonaa euroa**. Vuonna 2001 lopullisten ehdotusten määrä kääntyi laskuun mutta niiden yleinen laatu parani.

Kielitaito-toimenpiteen tavoitteena on laajentaa opetettavien kielten määrää ja edistää muita vähemmän käytettyjen kielten asemaa. Kukin projekti kattaa keskimäärin 3–4 kieltä. Mukana on myös vähän käytettyjä kieliä, joskin englannilla (ja sitten saksalla ja ranskalla) on erittäin hallitseva asema.

Vaikka myös kahden kumppanin projektit olivat tukikelpoisia, valittuihin projekteihin osallistui kumppaneita keskimäärin viidestä eri maasta. Projektien **vahva kansainvälisyys** poikinee monille maille arvokkaita tuloksia. Yhteistyökumppanuuksilla näyttää lisäksi olevan **voimakas kansallinen pohja**: projekteissa on keskimäärin 10 kumppania eli noin kaksi jokaisesta osallistujamaasta. Tämän voi odottaa **takaavan**, että projektin tuloksilla on todellista **vaikutusta** osallistujamaiden järjestelmiin.

Myöhemmin tänä vuonna komissio käynnistää tutkimuksen, jossa arvioidaan yleissivistävään ja ammatilliseen koulutukseen liittyvien projektien vaikutusta kieltenopiskeluun ja monikielisyyteen Euroopassa.

• Kansainväliset verkot

Verkot kokoavat yhteen useita ammatillisen koulutuksen toimijoita kolmea tehtävää varten: a) kokoamaan alueellista tai alakohtaista tietoa joltakin tietyltä alalta ja vaihtamaan kokemuksia, b) kartoittamaan alan suuntauksia ja pätevyysvaatimukset sekä c) levittämään verkkojen toiminnan tuloksia. Vuosina 2000–2001 annettiin yhteensä **27 verkolle EU:n rahoitusta** kaikkiaan **noin 8,1 miljoonaa euroa** (4,0 miljoonaa euroa vuonna 2000 ja 4,1 miljoonaa euroa vuonna 2001). Koska päätöksen mukaisesti projekteille voidaan tämän toimenpiteen yhteydessä myöntää EU:n rahoitusta enintään 50 prosenttia niiden tukikelpoisista kustannuksista ja koska toimenpiteen yleisiä tavoitteita pidetään monimutkaisina, **ehdotuksia jätettiin** verrattain **vähän**. Parantaakseen toimenpiteen erottuvuutta muista ja **yksinkertaistaakseen tilannetta** komissio julkaisi lokakuussa 2001 ohjeet, joissa toimenpide kohdennettiin sen ensisijaisiin tavoitteisiin ja joka korvasi aiemman

kansainvälisiä verkkoja koskevan oppaan. Ohjeet jaettiin kaikille kansallisille toimisoille. Komission tietoon on tullut seikkoja, jotka viittaisivat siihen, että vuoden 2002 yksinkertaistetulla ja selkeytetyllä valintakierroksella saataisiin **entistä laadukkaampia ehdotuksia**.

4.3 Menettely C: viiteaineisto, temaattiset toimet ja yhteistoimet

Tämä **keskitetty** menettely koostuu kaksivaiheisesta valintamenettelystä, jossa komissio valitsee sekä alustavat että lopulliset ehdotukset. Lopullisten ehdotusten valinnassa sitä avustavat riippumattomat asiantuntijat. Sopimusten tekemisestä sekä projektien hallinnosta ja seurannasta vastaa komissio. Menettelyä C sovelletaan myös eurooppalaisten organisaatioiden (nk. **EUR-organisaatioiden**) projekteihin kaikissa toimenpiteissä. Vuosina 2000–2001 annettiin EU:n rahoitusta yhteensä 6,0 miljoonaa euroa kaikkiaan 19:lle eurooppalaisten organisaatioiden projektille. Menettelyä C sovelletaan seuraaviin:

- **Viiteaineisto**

Toimenpiteellä tuetaan yhteisillä ensisijaisilla aihealueilla toteutettavia kansainvälisiä toimia. Päätaavoitteena on saada aikaan vertailukelpoista tietoa koulutusjärjestelmistä tai -järjestelyistä sekä määrällisiä ja laadullisia tietoja, analyyskejä ja hyviä toimintamalleja toiminnan tueksi.

Ensimmäisinä kahtena vuotena valittiin **26 projektia** (19 vuonna 2000 ja 7 vuonna 2001). **EU:n rahoitusta** annettiin kaikkiaan **9,9 miljoonaa euroa** (7,2 miljoonaa vuonna 2000 ja 2,7 miljoonaa vuonna 2001). Tilanne on yleisesti ottaen kehittynyt niin, että ehdotusten määrä on vähentynyt mutta laatu parantunut. Tilastoprojekteja on kuitenkin ehdotettu alle odotusten ja tarpeiden.

Komissio toteuttaa yhdessä ohjelmakomitean kanssa tilastollisen työohjelman, jolla optimoidaan tilastoprojekteihin sovellettavat menettelyt. Tarkoituksena on parantaa Leonardo-tilastoprojektien ja toisaalta Eurostatin ja OECD:n toimien koordinoimista.

- **Temaattiset toimet**

Temaattiset toimet kuuluvat pilottihanketoimenpiteen alaisuuteen. Tarkoituksena on tukea pientä määrää hankkeita, joissa käsitellään yhteisön kannalta erityisen kiinnostavia teemoja. Vuonna 2000 vain kahta projektia 14:stä tukikelpoisesta lopullisesta ehdotuksesta pidettiin laadultaan valitsemisen arvoisena. Vuonna 2001 projekteja valittiin kolme. Näistä viidestä projektista yhdessä aiheena on sosiaalisen osallisuuden edistäminen, kahdessa avoimuus ja sertifiointi ja yhdessä tulosten hyödyntäminen. EU-rahoituksen kokonaismäärä kahtena tarkasteltavana vuotena oli 2,6 miljoonaa euroa eli 0,75 prosenttia kokonaisbudjetista. Tähän mennessä monien hakemusten laatu on alittanut odotukset, mikä voi johtua siitä, ettei tätä toimenpidettä koskeva neuvoston päätöksen säännös ole täysin selkeä.

Komissio muotoilee yhdessä ohjelmakomitean kanssa toimenpiteen alan selkeämmäksi.

- **Yhteistoimet**

Leonardo da Vinci -ohjelman **yhteistoimia** yhteisön yleissivistävän koulutuksen ja nuorisalan ohjelmien kanssa voidaan pitää ensimmäisenä konkreettisena askelena kohti johdonmukaista elinikäisen oppimisen toimintamallia.

Sokrates- ja Nuoriso-ohjelmien tultua virallisesti hyväksytyiksi vuonna 2000 komissio julkaisi ensimmäisen yhteistoimia koskevan ehdotuspyynnön alkuvuodesta 2001. Toimien kunnollisen hallinnon varmistamiseksi perustettiin kolmen ohjelmakomitean jäsenistä koostuva **yhteiskomitea**.

Ensimmäinen valintakierros saatiin päätökseen vuoden 2001 lopulla, ja valituiksi tulivat seuraavat:

- kolme hanketta teemasta ”opintosuoritusten ja arvosanojen siirto- ja kartuttamisjärjestelmä”
- kolme hanketta teemasta ”ohjaus- ja neuvontapalvelut”
- yksi hanke teemasta ”monitoimikeskukset ja e-opiskelu”.

Hankkeille myönnettiin **EU-rahoitusta** yhteensä **noin 1,8 miljoonaa euroa** (josta Leonardo da Vincin osuus oli 0,6 miljoonaa euroa).

Vastaisuudessa komissio laajentaa yhteistoimien alaa (niihin sisällytetään uusia näkökohtia ja ohjelmia) ja kasvattaa niiden määrärahoja huomattavasti. Vuoden 2002 valintakierrokselle on varattu yhteensä 3,5 miljoonaa euroa (Leonardo da Vincin osuus on 1,2 miljoonaa euroa).

4.4 Euroguidance-verkko

Euroguidance-verkko on ammatinvalinnanohjauksen kansallisten resurssikeskusten verkko. Tähän vuosina 1992–1993 perustettuun verkkoon kuuluu tätä nykyä yli **50 keskusta** kaikissa osallistujamaissa. Verkon rahoituksesta huolehtivat Leonardo da Vinci -ohjelma ja osallistujamaiden viranomaiset. Ohjelman kahden ensimmäisen vuoden aikana yhteisön rahoitusosuus oli **3,1 miljoonaa euroa** (1,5 milj. euroa vuonna 2000 ja 1,6 milj. euroa vuonna 2001).

Vuosina 2000 ja 2001 komissio **virtaviivaisti** verkoston **tavoitteet**. Euroguidance-verkko edistää liikkuvuutta Euroopassa nyt pääasiassa a) antamalla tietoa koulutusmahdollisuuksista lähinnä neuvoille mutta myös kansalaisille, yrityksille ja laitoksille sekä b) tukemalla koulutusjärjestelmiä ja ammattipätevyyksiä koskevaa tiedonvaihtoa Euroopassa. Konkreettisista toimista mainittakoon lukuisat seminaarit sekä julkaisut, kirjat ja tietopaketit.

Komissio aikoo hyödyntää Euroguidance-verkkoa elinikäisen oppimisen toteuttamisessa. Se on tehnyt aloitteen Euroopan laajuisen **oppimismahdollisuuksien Internet-portaalin** perustamiseksi. Portaalin pilottiversio pyritään käynnistämään lokakuussa 2002 paikallisina portaaliryhminä toimivien resurssikeskusten avulla. Verkolla on merkittävä rooli myös vuonna 2002 käynnistyvässä **eurooppalaisessa ohjausfoorumissa**, jolla osaltaan halutaan saada elinikäinen oppiminen mukaan ohjaustoimintaan.

4.5 Osallistuminen projekteihin ja niiden kohdentaminen

4.5.1 Yritysten ja erityisesti pk-yritysten osallistuminen

Komissio totesi ohjelman ykkösvaihetta (1995–1999) käsittelevässä loppuraportissaan, että yritysten – ja ennen kaikkea pienten ja keskisuurten yritysten – osallistuminen oli jäänyt odotettua vähäisemmäksi. Koska yksityisen sektorin mukanaolo on elintärkeää Euroopan talouselämälle, työpaikkojen luomiselle ja koulutukselle, tarkoituksena oli lisätä yritysten osallistumista ohjelman toisessa vaiheessa.

Seuraavassa taulukossa esitetään **vuoden 2001 valintakierroksella menettelyn B yhteydessä jätettyjen alustavien ehdotusten osalta kaikkien projektien vetäjien ja muiden kumppanien** määrä ja prosentuaalinen jakautuminen eri ryhmiin (hakulomakkeessa ilmoitetun oman arvion perusteella):

Organisaation tyyppi	Määrä	Osuus (%)
Pienet ja keski suuret yritykset (alle 250 työntekijää)	1 097	16,0
Suuret yritykset (yli 250 työntekijää)	195	2,8
Yritysten ryhmittymät tai yhteenliittymät	138	2,0
Koulutuslaitokset	1 757	25,6
Korkeakoulut	1 117	16,3
Muut organisaatiot	2 555	37,3

Tietojen mukaan noin 20 prosenttia projektien vetäjistä ja muista kumppaneista ilmoittavat olevansa yrityksiä (kolme ensimmäistä riviä). Pk-yritykset ovat kolmanneksi yleisin ohjelmaan osallistuva organisaatiotyyppi (16 prosenttia kaikista projektien vetäjistä ja muista kumppaneista). Pk-yritykset ovat yleisin osallistujatyyppi tasa-arvoprojekteissa ja toiseksi yleisin vammaisille suunnatuissa projekteissa (tästä jäljempänä). Tätä voi selittää se, että tällaiset projektit liittyvät voimakkaasti työllisyyteen ja vaativat siksi yritysten mukanaoloa.

Huomattakoon lisäksi, että vaikka yritykset osallistuvat projekteihin kumppaneina, ne eivät useinkaan ole projektien hakijoita eivätkä vetäjiä. Komissio myöntää, että tähän vaikuttaisi olevan syynä se, että hakumenettelyt ovat edelleen yritysten kannalta liian raskaita. **Yksinkertaistamalla menettelyjä edelleen** yritykset voitaisiin hyvinkin saada osallistumaan myös projektien vetäjinä.

Komissio pyrkii saamaan tarkemman kuvan todellisesta osallistumisesta niin pilotti- kuin liikkuvuushankkeisiinkin piakkoin **käynnistettävällä selvityksellä**. Selvitysten tulosten avulla voitaneen kannustaa yrityksiä ja erityisesti pk-yrityksiä lisäämään osallistumistaan ohjelmaan.

4.5.2 Sukupuolten yhtäläiset mahdollisuudet

Yhtäläiset mahdollisuudet olivat yksi ohjelman ykkösvaiheen tavoitteista ja yksi yhteisön ensisijaisista toiminta-aloista. Komissio totesi ohjelman ykkösvaiheen loppuraportissaan, että tietoina, projekteina ja vaikutuksina mitattuna tulokset olivat vaatimattomia. Toisessa vaiheessa sukupuolten yhtäläisiä mahdollisuuksia on korostettu tekemällä niistä koko ohjelman kattava tavoite.

Käytettävissä olevien tietojen mukaan erityisesti **liikkuvuusprojekteihin** osallistui paljon naisia. **Naispuolisten osallistujien määrä Leonardo da Vinci -ohjelman liikkuvuustoimissa oli kaudella 2000–2001 jatkuvasti suuri:**

Liikkuvuustoimien kohderyhmä	2000	2001
	Naisia (%)	Naisia (%)
Ammatillista peruskoulutusta suorittavat	54	57
Opiskelijat	57	52
Nuoret työntekijät ja vastavalmistuneet	57	50
Henkilöstöjohtajat, kouluttajat jne.	54	47
Kielikouluttajat	74	56
Yhteensä	55	53

(Lähde: komission laskelmat kansallisten toimistojen 25.2.2002 toimittamien tietojen pohjalta)

Tilanne on hieman toinen, kun tarkastellaan **sukupuolten tasa-arvoon liittyviä pilottiprojekteja**. Leonardo da Vinci -projektit on yleensä suunnattu useamman kuin yhden kohderyhmän tarpeisiin, joten sukupuolten tasa-arvo on usein mukana projekteissa, joiden kohderyhmänä ovat jotkut heikommassa asemassa olevat ryhmät. **Nimenomaan yhtäläisiä mahdollisuuksia käsiteltiin kymmenessä projektissa (496:sta menettelyyn B tai C kuuluvista projekteista), joille annettiin EU-rahoitusta 4,7 miljoonaa euroa.**

Projektien määrää on kuitenkin arvioitava niiden **vaikutusmahdollisuuksia** vasten. Yleensä nämä projektit edistävät naisten työllistettävyyttä ja työnsaantimahdollisuuksia lisäämällä naisten osallistumista työllistävään koulutukseen alueilla, joille syntyy runsaasti työpaikkoja, tai miesvaltaisilla aloilla. Keinoina käytetään mm. tavoitteenasettelua. Projekteilla pyritään ratkaisemaan koulutetun työvoiman kysynnän ja tarjonnan eroon tai sukupuolijakauman epätasapainoon liittyviä ongelmia yksittäisillä toimialoilla. Toimialoihin kuuluu perinteisesti naisvaltaisia aloja, kuten terveydenhoito- ja hoiva-ala, hallinto ja asiakaspalvelu, mutta myös tietotekniikan ja kuljetusalan kaltaisia miesvaltaisia aloja. Projektien kautta kartoitetaan hyviä toimintamalleja aiheesta ”naiset ja tieteellinen työ”, ja niitä levittämällä voitaneen vaikuttaa pk-yritysten jatko- ja uudelleen koulutuskäytäntöihin. Projektit tarjoavat todellisia mahdollisuuksia kyseenalaistaa sukupuolisia stereotyyppioita.

Näihin kymmeneen kansainväliseen hankkeeseen **osallistuu** noin 125 organisaatiota 19:stä osallistujamaasta. Sukupuolten tasa-arvoon liittyvien projektien kumppaneista suurin ryhmä ovat pk-yritykset, sitten koulutusalan organisaatiot ja tutkimuskeskukset.

Vuosina 2000 ja 2001 **lisättiin** useilla **komission toimilla tietoisuutta** yhtäläisten mahdollisuuksien merkityksestä. Tavoitteena oli tehdä yhtäläisistä mahdollisuuksista koko ohjelmaa koskeva **laatunäkökohta**. Tammikuussa 2000 julkaistiin ohjeet siitä, miten yhtäläisiä mahdollisuuksia olisi ohjelmassa käsiteltävä. Erityisellä verkkosivulla komissio julkaisi oppaan, jossa käsiteltiin projektien sukupuolinäkökohtiin liittyvien vaikutusten arviointia. Sivuilta oli lisäksi linkki tietokantaan, jonka avulla voi etsiä kumppaneita projekteihin.

Tuodakseen kysymystä näkyvämmiin esiin komissio aikoo ottaa sukupuolten yhtäläiset mahdollisuudet prioriteetiksi vuoden 2002 arviointitoimissa. Komissio käynnistää **tutkimuksen siitä, millaisia sukupuolinäkökohtiin liittyviä vaikutuksia** yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen alalla toteutettavilla yhteisön ohjelmilla on.

4.5.3 Ehdokasmaiden osallistuminen

Ohjelma avattiin neuvoston päätöksellä EU:n jäsenvaltioiden ja Euroopan talousalueen maiden lisäksi myös assosioituneille Keski- ja Itä-Euroopan maille samoin kuin Kyprokselle, Maltalle ja Turkille. Vuonna 2000 assosiaationeuvostot hyväksyivät tarvittavat järjestelyt lähes kaikkien ehdokasmaiden kanssa. Ohjelman ykkösvaiheeseen verrattuna oli uutta, että sille rahoitusosuudelle, joka näiden maiden on osallistumisestaan maksettava (”pääsylipulle”), **ei enää taata ”vastaavaa vastinetta”**.

Ehdokasmaat maksoivat vuosina 2000–2001 ”pääsylippuina” noin 47,1 miljoonaa euroa (ilman hallintomenoja) eli 14 prosenttia kokonaisrahoituksesta. Menettelyjen B ja C yhteydessä jätetyistä 496 **projektiehdotuksesta 71** tuli jostakin kahdestatoista hakijamaasta. Ehdokasmaiden projektivastaavat olivat asettaneet etusijalle nimenomaan **kielitaitohankkeet**, joita oli 16 kaikkiaan 45:stä. Tietojen perusteella voidaan todeta, että ehdokasmaiden osallistuminen vastaa niiden yleistä painoarvoa ja että projektien vetäjät noudattavat tiettyjä prioriteetteja. Tilanne ei kuitenkaan kaikilta osiltaan ole tasapainossa: erityisesti mainittakoon menettely C, jossa valituista 55 projektista vain yksi oli ehdokasmaan esittämä.

Komissio aikoo tasapainottaa osallistumista. Ensimmäinen askel on, että tulevaisuudessa arvioinneissa ja erityistutkimuksissa analysoidaan ehdokasmaiden osallistumista ja tehdään suosituksia niiden osallistumismahdollisuuksien parantamiseksi.

Ehdokasmaista ainoastaan **Turkki** ei vielä osallistunut ohjelmaan. Raporttia laadittaessa maan osallistuminen oli edelleen valmisteluvaiheessa.

5. PROJEKTtien JATKOTOIMET

5.1 Nykyisten projektien seuranta

Seuranta on kahdenlaista: **yksittäisten projektien seuranta** ja **kollektiivista temaattista seuranta**. Yksittäisten projektien seuranta on jatkuva prosessi, jossa tarkastellaan kaikkia kuhunkin projektiin liittyviä sopimuksista johtuvia ja hallinnollisia seikkoja heti alusta lähtien. Seurannasta huolehtivat kansalliset toimistot (menettelyihin A ja B kuuluvat projektit) ja komissio (menettelyyn C kuuluvat projektit).

Kollektiivisen temaattisen seurannan käynnistämisestä komissio taas päätti yhdessä ohjelmakomitean kanssa vuonna 2001. Tämän dynaamisen prosessin tavoitteina ovat hedelmällinen vuorovaikutus projektien välillä, projektien edistymisen seuranta sekä projekteista saatujen kokemusten hyödyntäminen ohjelman täytäntöönpanon kehittämisessä.

Kollektiivinen temaattinen seuranta aloitettiin siis käytännössä vuoden 2001 lopussa. Ohjelman prioriteettien mukaisesti ja ammatillisen koulutuksen politiikan tämänhetkisen kehityksen pohjalta komissio ja ohjelmakomitea valitsivat seurantaan seuraavat **viisi teemaa**:

1. Ongelmaryhmien integroiminen työmarkkinoille
2. Taitojen kehittäminen yrityksissä ja etenkin pk-yrityksissä
3. Koulutustarjonnan mukauttaminen ja uudet koulutusmenetelmät – koulutuksen laatu
4. Avoimuus, arviointi ja validointi

5. Verkko-oppiminen

Kieliprojekteja on seurattu muita tarkemmin. Ne kuuluvat kollektiivisen temaattisen seurannan piiriin, ja lisäksi niiden edustajia on kutsuttu tapauskohtaisiin seminaareihin keskustelemaan nimenomaan omaan toimintaansa liittyvistä kysymyksistä.

Vuonna 2002 komissio päätti yhteistyössä kansallisten toimistojen kanssa näitä viittä teemaa koskevasta **kaksivuotisesta työsuunnitelmasta**. Työn tekevät komission valvonnassa yhdessä vetäjinä toimivat kansalliset toimistot ja muut toimistot. Mukaan otetaan tarpeen mukaan CEDEFOP tai muita foorumeja.

Vuodelle 2002 on suunniteltu seuraavaa:

- kaikkien B- ja C-projektien temaattinen kartoittaminen ja kerääminen yhteen
- Internetin kautta käytettävän temaattisen tietokannan perustaminen
- yhteistyö eri tahojen kanssa kansallisella ja yhteisön tasolla (työmarkkinaosapuolet, päättäjät, asiantuntijat jne.)
- projekteja esittelevän tiedotteen laatiminen.

5.2 Leonardo da Vinci -projektien tulosten levittäminen

Komissio on yhteistyössä ohjelmaan osallistuvien eri tahojen kanssa laatinut **strategian ohjelman ensimmäisen ja toisen vaiheen tulosten levittämiseksi**. Tulosten levittämistä tullaan edellyttämään kaikilta projekteilta, ja kussakin hakemuksessa on oltava sitä koskeva suunnitelma. Tulosten levittäminen on siis projektien valinnassa käytettävä laatuksiteeri.

Ohjelman ensimmäisestä vaiheesta (1995–1999) saatiin **tuloksina** kokemuksia ja tuotoksia:

- Noin 7 300 liikkuvuusprojektista, joilla oli 127 000 osallistujaa, saatiin runsaasti liikkuvuuteen liittyviä kokemuksia.
- Kaikkien toimenpiteiden yhteydessä toteutetuista noin 3 300 kansainvälisestä pilottiprojektista saatiin kustakin konkreettinen tuotos: koulutusmoduuleja, opetussuunnitelmia, analyysseja jne.

Tulosten levittäminen kuului ohjelman ensimmäisen vaiheen (1995–1999) heikkouksiin. Ykkösvaiheesta laatimassaan loppuraportissa antamansa ilmoituksen mukaisesti komissio on ryhtynyt lukuisiin konkreettisiin toimiin, joilla parannetaan ykkösvaiheen projektien tulosten levittämistä.

Ensimmäisenä ja merkittävänä toimenpiteenä komissio keräsi saatavilla olevan aineiston ja laati sen perusteella **Internet-pohjaisen tuotostietokannan**. Tietokannasta voi tehdä hakuja eri hakukriteerien perusteella, ja se on yleisesti käytettävissä. Lisäksi komissio valmistelee useita esitteitä, jotka suunnataan laajalle yleisölle. Aineisto julkaistaan sekä paperiversiona että verkkosivuilla useilla kielillä, ja se sisältää tietoja hyvää toimintamallia soveltavista projekteista eri aloilla, joista mainittakoon esimerkkeinä naiset ja tekniikan ammatit sekä koulutus ja terveydenhoito.

Tulostietokannan täydentämistä ja kehittämistä jatketaan.

Valittavien projektien on vuodesta 2003 lähtien laadittava Internet-sivusto, jossa ne esittelevät edistymistään ja (siihenastisia) tuloksiaan. Sivustot ja yhteisön tietokanta linkitetään toisiinsa.

5.3 Leonardo da Vinci -projektien tulosten vaikuttavuus

Vaikuttavuustoimilla tarkoitetaan **projektien tulosten tehostamista tai optimointia kokeilun ja hyödyntämisen kautta** pyrkien lisäämään niiden arvoa ja vaikutuksia.

Vuosina 1995, 1996 ja 1997 käynnistettyjen projektien tuotoksista on jo **analysoitu noin 800**. Vuosina 1998 ja 1999 käynnistettyjen projektien tulokset analysoidaan sitä mukaa, kun ne saadaan käyttöön.

Komissio on laatinut keskusteluasiakirjan, jossa esitetään joitakin ajatuksia tulevaisuudelle strategiaksi Leonardo da Vinci -ohjelman tulosten vaikuttavuuden tarkastelua varten. Asiakirjasta keskusteltiin Espanjan puheenjohtajakaudella (Madridissa 29.–30. huhtikuuta 2002) järjestetyssä konferenssissa.

Asiakirjassa tehdään joitakin konkreettisia ehdotuksia, joiden tarkoituksena on parantaa projektien kehittämisoloja ja parantaa projektien tulosten siirrettävyyttä koulutusjärjestelmiin ja yritysten toimintamenetelmiin. Tässä yhteydessä tähdennetään tarvetta luoda **yhteyksiä seuranta-, arviointi- ja vaikuttavuustoimien välille**.

Erinäisillä suosituksilla halutaan varmistaa, että projektien tulokset pääsevät vaikuttamaan yleiseen käytäntöön ja että ohjelmasta saadut kokemukset otetaan **huomioon politiikkaa muotoiltaessa**. Ehdotettuihin vaikuttavuustoimiin kuuluvat mm. linkkien luomien muihin yhteisön aloitteisiin, tulosten hyödyntäminen verkkojen avulla sekä koordinoituneen toiminnan perustaminen. Lisäksi korostetaan, että **vastuun vaikuttavuustoimista on kuuluttava sekä komissiolle että jäsenvaltioille**.

Vaikuttavuustoimille asetetaan kaksi ennakoedellytystä: on laadittava selkeät laatukriteerit sovellettaviksi projektin koko keston ajan ja huolehdittava projektin tulosten aktiivisesta levittämisestä. Sekä Euroopan että kansalliselle tasolle on luotava tehokkaat tiedotusjärjestelmät ohjelmien tulosten levittämiseksi. Komissio ottaa huolehtiakseen ennakoivan ja aktiivisen tiedotuspolitiikan muotoilemisesta.

Vuoden 2002 loppuun mennessä laaditaan **vaikuttavuustoimille toimintasuunnitelma** ja saatetaan päätökseen ohjelman ensimmäisen vaiheen temaattinen analyysi.

6. LOPPUPÄÄTELMÄT JA TULEVAT TOIMET

Ohjelman toisesta vaiheesta vuonna 1999 tehty neuvoston päätös tarjoaa vakaan perustan monien aiempien rakenteellisten puutteiden korjaamiselle. Toisen vaiheen alussa komissio ja osallistujamaat asettivat paikoilleen kaikki tarvittavat rakenteet, jotta ohjelman käyttäjäkunta voi hyödyntää ohjelmaa.

- Neuvoston päätöksellä vahvistettu poliittinen toimintaympäristö ja vuoden 2000 ehdotuspyyntö auttoivat kehittämään eurooppalaista ammatillisen koulutuksen politiikkaa elinikäisen oppimisen linjoilla. Ohjelma tarjosi siis projektien vetäjille johdonmukaisen ja selkeän ympäristön kehittää projekti-ideoita.

Jatkossa komissio ja jäsenvaltiot järjkeräistävät ohjelman tavoitteita entisestään. Komissio vahvistaa Leonardo da Vincin ja muiden siihen liittyvien yhteisön toimintalinjojen täydentävyyttä elinikäistä oppimista silmällä pitäen.

- Ohjelman hallinnosta vastaavien elinten tehtäväkuvaa on selkeytetty keskittämällä poliittiset tehtävät ja hajauttamalla hallintotehtävät. Komissio ryhtyi yhdessä ohjelmakomitean kanssa ohjelman täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin. Kansalliset viranomaiset ja kansalliset toimistot hallinnoivat valtaosaa loppukäyttäjille myönnettyistä varoista.
- Komissio on yhteistyössä ohjelmakomitean kanssa tehnyt joukon päätöksiä, joilla pyritään **rationalisoimaan, yksinkertaistamaan ja nopeuttamaan** hallintoa ja menettelyjä. Näin on onnistuttu pitämään hallinnon kokonaismenot kurissa, nopeuttamaan huomattavasti maksatuksia projekteille, yksinkertaistamaan muodollisia kelpoisuuskriteerejä sekä lyhentämään valintamenettelyjä erityisesti liikkuvuustoimenpiteen yhteydessä.

Komissio jatkaa yhteistyössä ohjelmakomitean kanssa menettelyjen sujuvoittamista. Tulevat ohjelma-arvioinnit ja erityisesti vuonna 2003 toteutettavan ulkoisen arvioinnin tulokset antavat pohjaa menetelmien muokkaamiselle mahdollisimman hyviksi neuvoston päätöksen mukaisesti.

Ohjelman toimenpiteet olivat vuosina 2000 ja 2001 suuri menestys:

- Liikkuvuuden osalta kysyntä ylitti käytettävissä olevat määrärahat (joskus jopa kolminkertaisesti). Ohjelmasta pystyttiin kuitenkin myöntämään rahoitusta noin 32 000 hakijalle vuodessa, mikä on 40 prosenttia enemmän kuin ohjelman ykkösvaiheessa.
- Menetelmään B kuuluvat pilottihankkeet olivat suosittuja, ja kysyntä ylitti tarjonnan tässäkin tapauksessa. Vuosiin 1995–1999 verrattuna valittiin vähemmän mutta suurempia projekteja. Niinpä kaikilta 496:lta menetelmiin B ja C kuuluvilta projektilta on lupa odottaa arvokkaita tuloksia.

Komissio ryhtyy yhteistyössä ohjelmakomitean kanssa toimiin, joilla vahvistetaan projektien laatua. Tämä koskee erityisesti liikkuvuustoimia: osallistujien saavutusten dokumentointia pyritään parantamaan myöhemmin vuonna 2002. Elinikäisen oppimisen asemaa vahvistetaan etenkin menettelyyn C kuuluvien projektien osalta.

Projektien osallistujakunnan ja kohdentamisen osalta voidaan tietojen perusteella todeta seuraavaa:

- Yritysten osuus kaikista kumppaneista ja vetäjistä on tätä nykyä 20 prosenttia. Pk-yritykset ovat kolmanneksi suurin osallistujaorganisaatiotyyppi.
- Sukupuolten yhtäläiset mahdollisuudet korostuvat etenkin liikkuvuustoimissa: 55 prosenttia tuensaaajista oli naisia.
- Ehdokasmaista tuleviin projektinvetäjiin sovellettavat oikeudelliset edellytykset lähenevät koko ajan muiden maiden vastaavia. Heidän osallistumisensa eri toimenpiteisiin kuvastavat heidän intressejään.

Komissio pyrkii neuvoston päätöksen mukaisesti lisäämään tiettyjen kohderyhmien sekä ehdokasmaiden osallistumista. Tämä käynnistetään siten, että tulevilla arvioinneilla ja tutkimuksissa analysoidaan sopivia keinoja parantaa yritysten, naisten ja ehdokasmaista tulevien tahojen mahdollisuuksia osallistua ohjelmaan.

- Ohjelman ensimmäisen vaiheen (1995–1999) tulosten levittäminen on aloitettu. Tätä varten on käynnistetty useita toimenpiteitä (mm. perustettu kattava tietokanta), ja tulosten levittämiseksi on laadittu strategia, joka sisältää mm. komission ja kansallisten toimistojen tiiviin yhteistyön.
- Meneillään olevien projektien kollektiivinen temaattinen seuranta on juuri käynnistetty määrittelemällä viisi temaattista ryhmää.
- Komissio ja jäsenvaltiot ovat selkeyttäneet projektien tuloksiin kohdistettavien vaikuttavuustoimien käsitettä: kyse on projektien tulosten tehostamisesta tai optimoinnista kokeilun ja hyödyntämisen kautta.

Komissio tehostaa lähiaikoina toimiaan ohjelman tulosten ottamiseksi huomioon politiikan muotoilussa. Vaikuttavuustoimien osalta laaditaan vuoden 2002 loppuun mennessä toimintasuunnitelma.

Kaiken kaikkiaan Leonardo da Vinci -ohjelman toisen vaiheen täytäntöönpano on ensimmäisinä kahtena vuonna ollut tehokasta. Komissio jatkaa tiiviissä yhteistyössä ohjelmakomitean kanssa toimiaan sen hyväksi, että **ohjelmasta** saataisiin **täysi hyöty** elinikäiselle oppimiselle ja käyttäjille.

LIITE 1

Seuraavassa taulukossa esitetään yleiskatsaus ohjelman toimenpiteisiin panoksina (budjetin jälkikätestarkastelu) ja tuotoksina (liikkuvuustoimiin osallistujien ja projektien määrä):

	Budjetti, milj. euroa			2000	2001	Yhteensä
	2000	2001	Yht.	Projekteja/osallistujia		
Menettely A	69,3	71,8	141,1	2 550/	2 250/	4 800/
Liikkuvuus				37 500	38 000	75 500

				Projekteja		
<i>Menettely B</i>	69,6	74,9	144,5			
Pilottihankkeet	59,6	64,4	124,0	174	199	373
Kielitaitohankkeet	6,6	6,9	13,5	20	25	45
Kansainväliset verkot	3,4	3,6	7,0	11	12	23
<i>Menettely C</i>	11,1	8,0	19,1			
Viiteaineisto	7,2	2,7	9,9	19	6	25
Temaattiset toimet	1,0	1,6	2,6	2	3	5
Yhteistoimet	---	0,6	0,6	---	6	6
(EUR-organisaatioiden hankkeet)	2,9	3,1	6,0	9	10	19
B ja C yhteensä				235	261	496

<i>Liitännäistoimet</i>	15,0	15,7	30,7
Euroguidance-verkko	1,5	1,6	3,1
Sekalaiset	2,5	2,8	5,3
Kansalliset toimistot	11,0	11,3	22,3

<i>Hallintomenot</i>	5,6	5,5	11,1
Tekninen apu (EU:n tasolla)	4,4	3,3	7,7
Sekalaiset	1,2	2,2	3,4

Budjetti yhteensä	170,6	175,9	346,5
--------------------------	--------------	--------------	--------------

LIITE II : Rahoituksen (euroina)jakautuminen osallistujamaittain ja toimenpiteittäin (Kans. = kansallisten toimistojen osarahoitus)

Vuosi ==> Maa	2000					2001				
	Men. A	Men. B	Men. C	Kans.	yht.	Men. A	Men. B	Men. C	Kans.	yht.
A	1.522.634	2.519.614	0	452.411	4.494.659	1.502.520	2.812.498	0	466.210	4.781.228
B (nl)	954.787	1.241.105	0	265.233	2.461.125	993.442	1.418.612	0	252.467	2.664.521
B (fr)	677.327	952.845	0	188.839	1.819.011	704.750	1.209.758	0	179.101	2.093.609
B (de)	33.308	533.277	0	16.412	582.997	34.657		0	8.807	43.464
D	11.454.466	7.555.557	2.353.479	936.057	22.299.559	11.981.140	9.633.725	548.580	1.266.350	23.429.795
DK	1.003.101	1.478.546	0	377.862	2.859.509	1.039.455	1.525.984	0	416.339	2.981.778
E	6.798.169	5.867.811	859.980	950.666	14.476.626	7.106.395	6.515.268	0	902.612	14.524.275
EL	2.075.869	2.253.507	344.719	400.602	5.074.697	2.162.551	2.200.033	1.251.838	376.864	5.991.286
F	8.144.309	7.032.672	442.022	668.790	16.287.793	8.515.793	7.444.045	363.511	1.083.227	17.406.576
FIN	1.167.815	2.190.482	381.450	405.013	4.144.760	1.083.661	2.290.719	0	389.252	3.763.632
I	8.963.113	6.868.641	1.319.858	1.002.606	18.154.218	9.372.907	7.114.881	1.411.053	1.040.280	18.939.121
IRL	1.257.460	1.473.304	0	249.161	2.979.925	894.121	1.601.000	0	301.831	2.796.952
L	351.658	1.137.636	438.487	217.800	2.145.581	357.450	980.541	0	212.675	1.550.666
NL	2.421.339	2.332.288	453.898	564.618	5.772.143	2.524.266	2.444.695	0	490.063	5.459.024
P	1.981.812	1.951.438	556.385	343.764	4.833.399	2.064.082	2.178.661	0	398.736	4.641.479
S	1.544.237	1.863.205	0	456.624	3.864.066	1.605.978	2.143.882	0	462.647	4.212.507
UK	7.419.458	7.486.252	544.410	1.038.606	16.488.726	7.756.832	7.664.151	791.439	1.030.000	17.242.422
EU-15 yht.	57.770.862	54.738.180	7.694.688	8.535.064	128.738.794	59.700.000	59.178.453	4.366.421	9.277.461	132.522.335
ISL	339.003	898.807	0	270.667	1.508.477	350.322	615.156	0	270.667	1.236.145
FL	100.000	380.000	0	54.715	534.715	100.000		0	84.898	184.898
N	908.209	1.519.456	0	392.050	2.819.715	938.535	1.645.489	0	392.050	2.976.074
EFTA/ETA yht.	1.347.212	2.798.263	0	717.432	4.862.907	1.388.857	2.260.645	0	747.615	4.397.117
BG	1.218.000	1.944.784	606.024	128.325	3.897.133	1.252.482	1.415.436	0	132.480	2.800.398
CY	..	..	..	..	0	192.096	314.001	0	30.198	536.295
CZ	1.028.804	1.969.447	0	177.945	3.176.196	1.057.949	1.620.094	0	166.306	2.844.349
EE	330.078	367.581	0	31.410	729.069	339.112	428.080	0	48.878	816.070
HU	1.028.804	2.059.102	0	116.476	3.204.382	1.057.949	1.511.222	0	166.312	2.735.483
LT	539.574	443.394	0	72.750	1.055.718	554.763	831.876	0	87.210	1.473.849
LV	446.194	391.747	0	77.346	915.287	458.780	619.972	0	72.143	1.150.895
MT	257.300	..	..	29.000	286.300	174.227	334.863	0	27.389	536.479
PL	2.489.998	2.136.000	0	364.914	4.990.912	2.560.602	2.845.641	0	250.000	5.656.243
RO	1.742.958	1.909.412	0	140.291	3.792.661	1.792.218	1.939.347	0	140.871	3.872.436
SI	390.166	576.790	0	64.122	1.031.078	400.000	542.876	0	63.077	1.005.953
SK	829.864	354.015	0	50.246	1.234.125	853.669	1.016.609	0	60.013	1.930.291
Ass. maat yht.	10.301.740	12.152.272	606.024	1.252.825	24.312.861	10.693.847	13.420.017	0	1.244.877	25.358.741
Yht.	69.419.814	69.688.715	8.300.712	10.505.321	157.914.562	71.782.704	74.859.115	4.366.421	11.269.953	162.278.193